

Írta: Szávai Ilona

Az alapképzés és a speciális tudás

Beszélgetés Nemes Judittal¹

– *Mindenekelőtt a felsőfokú szociális képzés mai helyzetéről kérdezném: milyen átfogó koncepció alapján működik, vannak-e gyermekvédelmi képzések, van-e egységes és kidolgozott gyermekvédelmi tananyag? A pedagógusképzés mit nyújt ilyen vonatkozásokban?*

– Kezdjük a tradicionális pedagógusképzéssel. Van egy jellegzetessége a pedagógusképzésnek, az, hogy oktatási-nevelési körülmények között tanítja meg működni a pedagógusokat. Tehát tantervet, óratervet készíteni, az iskolai, óvodai körülmények között foglalkozni a gyerekekkel – és ez lényegesen eltérő aspektus ahhoz képest, amit a gyermekvédelmi intézményekben kell produkálni.

Ezzel együtt a gyermekvédelmi intézményekben zömmel pedagógusok dolgoznak, olyannyira, hogy a statisztika is úgy szól, hogy „pedagógus végzettségű” és „nem pedagógus végzettségű” munkatárs.

A szociális képzés szélesen értelmezi a szociális intézményi rendszert, amibe beletartozik a gyermekvédelem is. Mi azt gondoljuk, hogy az egészségügyi tevékenységnek a szociális jóléthez vezető része az adópolitika, a foglalkoztatáspolitikai ügyeinek egy része a szociopolitikához tartozik. Tehát az emberi jólétre irányuló cselekvési programokat a szociálpolitika részének tekintjük. A szociálpolitikai intézkedési- és intézményrendszerbe természetesen beletartoznak a gyermekvédelmi intézmények és a nevelési-oktatási intézmények szociális problémamegoldó tevékenységei is.

A képzési tartalmat ennek megfelelően alakítottuk. Arra, hogy a gyermekvédelmi ismeretanyag benne legyen az oktatási programokban, van koncepció; hogy hogyan, miként jutnak el a megvalósításig, az intézményi autonómia függvénye és tanári önállóság kérdése.

Ami az önálló képzést illeti, ami jellegzetesen ezzel foglalkozik, kettőről számolhatok be. Az egyik a pszichopedagógus-képzés, a másik pedig a szociálpedagógus-képzés. Tehát a négy szociális alapszakma között, amit felsőfokon tanítanak, a szociálpedagógus képzés a gyermekpopulációra összpontosít.

Vannak naprakész információk, hogy miből tanítanak és hogyan tanítanak, de kötelező adatszolgáltatás nincs. Azokat a közös elemeket, amit a kormány előír majd egy kormányrendeletben, és amit képesítési követelményeknek nevezünk – annak a megvalósulását és teljesítését egy akkreditációs folyamatban számon lehet kérni, de ennél többet nem kérünk számon. Tehát hogy konkrétan ki tanít és milyen szakirodalomból, az az akkreditációban fog szerepelni, de nem fogjuk előírni, például, hogy melyik könyvet használják.

Magam is tanítok főiskolai képzésben, és sajnos azt kell mondjam, kezdetben kevés és eléggé korszerűtlen szakirodalomból tanítottuk a gyermekvédelmet. Most már sokkal több lehetőségünk van folyóiratokból és korszerű kiadványokból a hallgatókat tanítani, és mindenképpen említést érdemel, hogy két szociálpedagógus-képző intézmény közösen kiad

¹ Nemes Judit a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Általános Felsőoktatási Főosztályának tanácsosa

egy sorozatot, már négy-öt kötet jelent meg Gyermekek jótéti tanulmányok címen. Ez jellemzően a szociálpedagógus képzés irodalma, szöveggyűjteménye.

– *Milyen esélye van a pszichopedagógusnak manapság egy minden szempontból „általános” iskolában? Hogyan fogadja, mondjuk, egy nyugdíj előtt álló tanítónő a sajátos képzettségű új kollega jelenlétét? Félő, hogy legfennebb helyettesítésre veszik igénybe?*

– Én azt gondolom, hogy a pszichopedagógusok jellemzően nem oktatási-nevelési intézményben helyezkednek el, hanem gyermekvédelmi intézményben. Nem fordulhat elő, hogy pedagógus-helyettesítésre használják őket. Nekik gyógypedagógiai alapképzettségük van, arra épül rá a pszicho-pedagógia, tehát tulajdonképpen normál iskolákban ez a helyettesítés kizárható.

A szociálpedagógusok és a pedagógusok is nagyon kevésszer találkoznak egymással oktatási, nevelési intézményekben, mert akik elhelyezkedtek, azok 20%-a került iskolába, a többiek, pedig gyermekvédelmi, gyermekek jótéti intézményekbe. Óvodákban is nagyon sokan elhelyezkedtek, de az egy egészen más pedagógiai szituáció, mint az iskolában, ahol bizonyos tantárgyakat szigorú rend alapján oktatnak és párhuzamosan folyik a gyerekek nevelése is.

Nem elsősorban féltékenység, hanem szakmai bizalmatlanság jelentkezik azért, mert a pedagógusok nem igazán tudják, hogy mit csinál egy szociálpedagógus, milyen feladatai vannak. Nem gondolom azt, hogy ki lehet dolgozni egy központi együttműködési szabályzatot. Egy iskolán belül talán igen, de az igazi együttműködés hosszú évek alatt alakul ki, úgy, hogy megismerik egymás feladatkörét, kialakulnak a valós kompetenciahatárok. Ekkor már egyszerűen nem akadályozzák, nem zavarják egymás munkáját, hanem valóban együttműködnek, kiegészítik egymást. Azt hiszem, a pedagógusnak nagyon hosszú időbe telik elhinni, hogy a szociálpedagógus tényleg az ő munkáját tudja segíteni, és nem azért van, hogy ellenőrizze vagy befolyásolja. A mi iskolarendszerünk, ugyanúgy; mint a társadalmunk, elég nehezen tudja még a partnerséget gyakorolni.

– *A szociálpedagógiai és pszicho-pedagógiai képzést jól kiegészíthetné a pedagógus-továbbképzés. Ennek keretében fel lehetne készíteni a pedagógusokat arra, hogy elfogadják és igényeljék az imént említett együttműködést.*

– Éppen a pedagógus-továbbképzések is haldokolnak központi források híján, de a kérdés kapcsán vissza kell kanyarodnunk oda, hogy végül is hányféle képzés van.

Vannak teljes időtartamú alapképzések, ilyen a szociálpedagógus adott esetben. Azután vannak specializációk. Egy részük az alapképzésen belül. A négy éves szociális munkás képzés egy teljes éve arról szól, hogy bizonyos területen többletismeretet, többletképességeket szerezhessenek a hallgatók. Jelesen ilyen a gyermekvédelem, de van kórházi szociális munka, menekültügyi, kisebbségi szociális munka stb. Ugyancsak specializáció a szakirányú továbbképzés, amelyet az alapképzésen belüli specializációkhoz hasonló témákban hirdethetnek meg az intézmények, mert ebben van felkészült tanáruk. Nagyon sokszor a gyakorló terep is meghatározó a szakirányú képzésben. A szociális képzésben még nincsenek szakirányú továbbképzések, de pedagógus alapképzettségre épülő szociális szakirányú továbbképzés sincs.

Végül is a harmadik szint az, ami a pedagógus érzékenyítéséről szól, vagyis megjelenik egy másfajta képzésben a szociális vagy a gyermekvédelmi ismeretanyag.

Azt gondolom, hogy ettől az illető még pedagógus, védőnő, orvos – de nagyon fontos lenne az érzékenyítése. Sajnos, nem jellemző a szociális ismeretanyag megjelenése a társszakmákban, főleg nem úgy, hogy a szociális szakemberek dolgozták volna ki. Tanítanak valami olyasmit, amiről azt gondolják, hogy szociálpolitika meg gyermekvédelem, de ezek korántsem olyan szakszerűek, mint ha a szociális szakemberek dolgoznák ki ezeket a tematikákat.

Egyébként a pedagógus pályán kívül is tudunk példát ezeknek az ismereteknek az elmélyítésére. A védőnőképzésben alakult egy szakirányú képzés: családgondozó védőnő néven. És ott már tényleg tanítják sokkal nagyobb óraszámban azokat a szociálpolitikai, gyermekvédelmi ismereteket, ami kell ahhoz, hogy a védőnő jobban tudjon boldogulni a családgondozásban; de ettől ő még védőnő.

Fontos lenne olyan szakirányú képzést kialakítani, ami szociális és gyermekvédelmi ismereteket nyújtana a pedagógusoknak; akkor nem csak gyermekvédelmi, hanem oktatási-nevelési intézményben is' felkészültebb lenne a pedagógus.

– Az oktatók és a szakemberek számára szerveznék-e posztgraduális képzéseket?

– A posztgraduális képzések most elsősorban csak tanfolyami keretek között folynak, mentálhigiénés, szupervizor, családsegítés témakörben. Folyik a szakirányú továbbképzések tantervfejlesztése is. A külföldi kapcsolatokkal összekötve elmondhatom, hogy Tempus-program keretében szociális intézményvezető szakirányú továbbképzés tematikájának kidolgozása is folyik.

A közoktatási törvény alkalmas arra, hogy szociális szakember is bekerüljön az iskolákba.

Arról is van tapasztalatom, amikor szociális munkások helyezkedtek el iskolai szociális munkásnak. Jellemzően azokban az intézményekben, amelyek problémás gyerekeknek az oktatására, nevelésére jöttek létre alternatív iskolákban. A jó iskolákba, a jó pedagógiai szemléletű, megfelelő vezetésű, megfelelő menedzsmentű iskolákba kerülnek be először szociális szakemberek. Az ottani – reményeim szerint jó – együttműködési tapasztalatok fogják eredményezni azt.

Itt kell arról beszélni, hogy a pedagógusképzés és a szociális képzés között milyen vitapontok vannak.

A segítő szakember: tisztázatlan fogalom. Egyre inkább azt gondolom, hogy „segítő identitás” nincs. Mert ha azt nézem, hogy a pedagógus is segít, a szociális munkás is segít, és az orvos is segít, akkor közben látnom kell, hogy milyen jellegzetes identitás-különbségekkel teszi. Akármilyen antipatikus a betege, az orvosnak akkor is el kell látnia. Vele szemben tehát nem olyan készségbeli követelményeket támasztanak, amit a szociális munkással, akinek az empátia egy alapkészsége. A szociális munkás megteheti azt, hogy ha valami nagyon szélsőséges antipátiát érez a klienssel szemben, akkor átadja a másik szociális munkásnak. A pedagógusnak sincs benne a készséganyagában az a partneri kapcsolat, amit mi a szociális képzésekben alapkövetelménynek tartunk. Ő egy frontális viszonyban találkozik a gyerekekkel. Arról nem is beszélve, hogy miközben a szociális munka kifejezetten megtilt bármilyen értékelést a klienssel kapcsolatosan, addig a pedagógus folyamatosan értékeli. Ez van a képzési tartalomban és az identitásában. A kialakult polémiát véleményem szerint ez a jellegzetes identitáskülönbség gerjeszti.

Ha valaki egymás mellett, vagy egymásra épülten többféle identitást szerzett, akkor hogy melyik fog dominálni, az attól függ, milyen munkakörben fog dolgozni. Ha tanítónak megy,

akkor nyilván a pedagógus identitása dominál. Ha szociális munkát fog végezni, akkor nyilván a szociális munkás identitása fog előtérbe kerülni, de nem lehet pedagógusi identitással szociális munkát végezni. A képzésben ezt jellegzetesen el kell különíteni. Az identitást nem lehet összezavarni a kialakulás folyamatában, mert a készségfejlesztésben nagyon sok zavart okozhat. Hogy utána a készséget a munkakörökben ki hogyan tudja alkalmazni, az egy másik kérdés.

De fölmerül, hogy akkor hol működjön a szociálpedagógus? Tudniillik: ha ő „kívül” van, akkor nem biztos, hogy minden problémát megfelelően tud érzékelni. Ha „belül” van, akkor adott esetben úgy fog működni (mondjuk egy külső intézmény és az iskola közötti konfliktusban), mint egy involvált szociális munkás. Ez családgondozásban is sokszor előfordul, hogy a család egyik tagja bevonja a szociális munkást a maga oldalán, ettől a pillanattól kezdve ő hiteltelen a többi családtag számára; és nem elég hatékony a munkája. Ugyanez megtörténhet a szociálpedagógussal is. Ha tagja a tantestületnek, akkor nagyon könnyen előfordulhat, hogy egy tantestület és gyerek közötti konfliktusban nem hiteles segítőtje a gyerekeknek. Ezek nagyon komoly problémák, nem is nagyon varinak kész válaszaim, hogyan lehetne áthidalni. Mindig azt gondolom, hogy kompromisszumos megoldásokkal, aztán kiderül, hogy mégse. Akik iskolában helyezkedtek el, az igazgató mellé vannak rendelve, nem tagjai a tantestületnek, de az iskolán belül vannak. De azokban az esetekben, ahol mondjuk az iskola és a család között van probléma, vagy a családnak van problémája bizonyos juttatások, javak, szolgáltatások elérésével, ott a szociális szakember akkor is tud segíteni, ha egy családsegítőben dolgozik. Nagyon lassúnak ígérkezik a folyamat, az, hogy szociálpedagógusok, szociális munkások fognak a gyermekvédelmi intézményekbe bekerülni pedagógusok mellett vagy helyett.

– *Hogyan vélekedik a gyermekvédelmi specializációról – vagy az önálló szakmai végzettségről?*

– Hogy kell-e külön szak? Azt gondolom, hogy nem. Egyrészt óva intenék attól, hogy nagyon elaprózzuk a képzést. Ha olyan szakembert képezünk, aki csak egy munkakörbe jó, akkor az ő egyéni életút-változtatási lehetőségei is korlátozottak, és az intézményrendszer változtatását nem tudja követni. Ezt nagyon jól mutatja az egészségügyi képzés, ahol közel 70 szakosító van orvosok és egészségügyi szakdolgozók számára. És amikor át megy a labor másik csücskébe, akkor ő ott szakképzetlen. Ez nonszensz.

Széles bázisú alapképzéseket kell csinálni, és arra specializációként, szakirányú képzésként kell ráépíteni a speciális tudást. Ha a szakember valami miatt változtat, akkor neki csak ezt a kisebb, specializált tudást kell megtanulnia az új helyén, a bázisképzése adott. Ha mondjuk gyermekvédelemből idősgondozásba megy át, vagy fordítva.

A másik, amittől nagyon ódzkodnék: a határterületekre képezni szakembert. Mert a gyermekvédelem is valahol a határán van szociális ellátásoknak, gyermekjóléti ellátásoknak, oktatási-nevelési ellátásoknak. Az a tapasztalatom, hogy azok a szakemberek, akiket határterületre képezünk, úgy vannak, mint Szentmihályi Szabó Péter, aki esztergályosok között a legjobb költő, és költők közt a legjobb esztergályos. Ott is az a megoldás, hogy van egy pedagógus alapképzés, amire ráteszem a szociális, illetve a gyermekvédelmi ismeretanyagot; vagy a határ másik oldalán lévő szociális szakember alapképzésére a gyermekvédelmi, illetve pedagógiai ismereteket, készségeket. Így dolgoznak, a gyermekvédelemben.

A szociális képzésben nincs szakirányú továbbképzés. Több lépcsője van egy képzésfejlődésnek: mi nappali tagozatokkal indultunk, és amikor elég erősnek éreztük a stábjainkat, akkor indultak munka melletti képzések. A munka melletti alapképzés borzasztó fontos, mert a mi intézményhálózatunkban rendkívül nagy a szakképzet-lenségi arány. Sokan nem adekvát diplomákkal, illetve érettségivel dolgoznak felsőfokú végzettséget követelő munkakörökben. A harmadik lépcsőfokként gondoljuk, hogy amikor a stábjaink elég fejlettek, el lehet kezdeni a szakirányú továbbképzéseket.

A pedagógus továbbképzések jellegzetesen nem arról szóltak eddig, hogy a hallgatók plusz szakmai ismeretet kapjanak, hanem arról, hogy időről-időre megújítsák, átalakítsák azt a tudást, amit megszereztek valamikor. Azelőtt központi költségvetésből finanszírozták, és kötelezőek voltak a továbbképzések, most források hiányában nem tudom, hogy mikor lesz szociális szakosítója a pedagógusképzéseknek.

–És a többi szakmában mi a helyzet? Hiszen a szociális kérdésekben igen sok szakembernek tájékozottnak kell lennie. Kapnak ilyen képzést? Történik egyeztetés?

– Borzasztóan nagyot változott a világ. Egyre áttekinthetlenebb az információ-tömeg. Látom, hogy minden szakma ezzel kínlódik. Ilyen alapon specializálódott a pedagógus szakma is, ennek a következménye, hogy már olyan bonyolult tárgyakat kell tanítani, hogy egy ember nem alkalmas az ismeretközvetítésre, és hihetetlenül gyorsan elavul a tudás, az ismeret. Nagyon fontos az ismereteknek a közvetítése egy ilyen teljesítmény centrikus világban – és kevésbé fontossá lett a nevelés.

Túl azon, hogy én is nagyon szeretném, ha az oktatási-nevelési intézmények nevelnének is – de soha egy pillanatig nem gondolnám, még egy ilyen bonyolult, kétkeresős világban sem, hogy az iskolának kellene az én gyerekeimet helyettem nevelnie. Ezek a szakemberek, akiket mi a szociális területen képezünk, nem azért vannak, hogy tovább specializálják ezt, a nagyon specializált világot, nem azért, hogy helyettesítsenek, hanem hogy kiegészítsenek bizonyos funkciókat, megerősítsék a családot, az iskolát a maga szocializációs szerepében.

Elsőrangú követelmény a szociális szakembereknél, hogy megfelelően tudjon kommunikálni. Mindenkiel. A debil klienstől az idős emberig mindenkire neki kell alkalmazkodni – kommunikációval.

Mindazok a problémák, amik fölmerülnek az emberi viszonyrendszerben, azok többségükben kommunikációs hibákból adódnak. Nem azért neveltem rosszul a gyerekeket, mert nem szeretem, vagy nem tudom a szükségleteit kielégíteni, hanem mert a kommunikációt rontom el, nem az ő igénye szerint próbálok támogatást nyújtani, hanem én akarom megszervezni, sőt élni az 8 életét, ahelyett, hogy hagynám és segíteném, hogy a sajátját szervezni legyen képes.

– A szakmai „öntudat” túltengésével, a tanácsosztogató attitűddel talán ezek a szakemberek maguk nehezítik saját helyzetüket?

— Minden szakmának megvannak a maga okosai és a maga hülyéi. Tessék megnézni, hány pedagógus van, aki nagyon szépen el tudja mondani, hogyan kell nevelni, és a következő pillanatban pont az ellenkezőjét csinálja, vagy hány pszichológus van, aki kifejezetten be van oltva ember ellen. A szociális szakmában is vannak jók, és vannak rosszak. Könnyen esnek abba a hibába, hogy „majd én megmondom, hogy mi jó nektek”. A képzés a társadalmi

valóság alapos ismeretével és elfogadó, támogató attitűd elsajátításával igyekeznek jó irányba befolyásolni mindezt.

Szervezéssel is nagyon sokat lehet tenni, hisz a szociális intézményeket ismerve látom, hogy az emberi gyarlóságnak időnként határt kell szabni. Kliensközpohtú, ésszerű szabályzattal, jó értelemben vett kontrollal sokat lehetne javítani. Azt, hogy a klientúrával hogyan bánunk, az is egy társadalmi állapot vetülete, hiába tanítjuk az egyenrangú kommunikációt, a partnerséget, az emberi méltóság tiszteletét, ha a mi frissen végzett hallgatónk egy olyan közegbe kerül, ahol nem nagyon veszik a klienst emberszámba, és a rendszer egésze ellene dolgozik a felfogásnak.

Másrészt nagyon rosszul fizetik ezeket a szakembereket, nagyon rossz munkakörülmények között dolgoznak, és hajlamosak elhinni, hogy ezekhez a rossz feltételekhez rossz minőségű munkát lehet csak nyújtani. Ha javítjuk a munkafeltételeket, akkor tudunk követelményeket állítani, és akkor egyre több jó szociális munkásunk lesz.

A szociális munkában sem lehet önfeláldozásra építeni. Egész kapcsolatrendszernek, szervezeteknek, vagy egy családnak a működése nem múlhat azon, hogy valaki önfeláldozó.

A személyiség fejlődése a nullától 99 évig tart. Egy intenzív személyiség és készségfejlesztési időszaka ez a szociális szakembernek a négy-öt éves felsőfokú képzés, de észre kell vennünk, hogy bizony kialakult személyek és személyiségek érkeznek hozzánk, és azt sem szabad gondolnunk, hogy tökéletes emberpéldányokat fogunk kibocsátani.

– *Mennyire tudnak elhelyezkedni a frissen végzett szociál- és pszichopedagógusok? Mennyire tart igényt rájuk az oktatási-nevelési szféra? Nem áll fenn az a veszély, hogy egy újabb szakosított réteget termelünk – munkanélkülinek?*

– Körülbelül 300-an végeznek az összes szociális képzőintézményben egy évben, úgyhogy ez nagyon kevés. Pótolja azokat, akik nyugdíjba vonulnak. Eddig az volt a tapasztalat, hogy 80% el tud helyezkedni. Én azt gondolom, hogy a 20% is el tudott volna, de ők például egyetemi tanulmányokat is folytattak, vagy külföldre mennek nyelvtanulási céllal.

Könnyen elképzelhető, hogy aki elvégzett egy más egyetemi szakot, nem szociális munkásként fog dolgozni, de a külföldön lévők esetében esély van arra, hogy a szociális szakmába térjenek vissza Magyarországra. Tehát egyelőre nem rosszak az elhelyezkedési esélyeik.

Ami március 12-e óta zajlik, engem se tett nagyon optimistává, mert azt látom, hogy még a végleges kormány-, vagy parlamenti döntések előtt elkezdődött lényegében egyfajta leépítési hullám. Pénzügyi megszorító intézkedésre hivatkozva háttérbe szorul a szakmaiság, ellene lépünk a meghatározott fejlesztési trendeknek, és az ilyen hirtelen intézkedések többnyire átgondolatlanok.

A felsőoktatás területén ez a létszámleépítés, ami most a költségvetési deficit csökkentése érdekében történt, nem a felsőoktatás fejlesztése érdekében megy végbe. Mert ugyanúgy érint egy prosperáló szakot, mint azt a szakot, ami nem létező szakmába képez, vagy azt a kart, amit meg kellene szüntetni, mert kizárólag munkanélkülieket gyárt.

A szociális intézményrendszerben is olyan intézményeket építenek le kizárólag anyagi okok miatt, amelyek visszaépítése majd egy jobb anyagi helyzetben lényegesen nagyobb erőfeszítést fog igényelni, működtetésük pedig már most előírása a szociális törvénynek. Sajnos, ezek az intézkedések leginkább a gyermek- és ifjúsági korosztályt veszélyeztetik, pedig őket kellene megvédeni.

A legújabb háztartási panelből az derül ki, hogy a gyerekek több mint negyven százaléka már így is a létminimum alatt él. Ez óhatatlanul meglátszik a gyermekintézményeken is. Felnőttként megélni, hogy ennyire perspektívátlan az ifjúság, meg hogy ennyire nem tudjuk megalapozni a gyerekeinknek a felnőtt korát – számomra nagyon elkésztő.

Lehet, hogy ezt látva, elkezdnek szociális szakember Után kapkodni az iskolaigazgatók, akit el fognak árasztani problémával, és képtelen lesz megfelelni az elvárásoknak. Ha egy ezer fős iskolába oda vesznek egy szociálpedagógust, és mondjuk az iskolának az 50-70 százalékát veszélyeztetettnek nyilvánítják, akkor nem tud megküzdeni a problémákkal, mert az meghaladja egy ember munkaképességét. Egyébként van erre is precedens... Nagy szükség lenne egy társadalmi konszenzusra, ami alapján a nehéz gazdasági helyzet következményeit nem hárítanák a fiatal generációkra, nem vonnák el a forrásokat az ő testi-lelki fejlődésüket biztosító intézményektől, hiszen a családi pótlékon, a nevelési támogatáson, oktatáson, egészségügyön megspórolt összeg úgysem változtat lényegesen a gazdaság, de még az államháztartás helyzetén sem. Nemcsak a gyermekeink, de az unokáink esélyeit is a mi lehetőségeink alá süllyesztettük.

– *Milyenek a szociális képzés külföldi kapcsolatai?*

– A külföldi kapcsolatokat elsősorban Tempus-programok formájában tartják a képző intézmények. Ez két nyugati és egy hazai intézmény kapcsolatát jelenti. Jellemzően diákcseré, oktatói csere, tanterv-fejlesztő munka történik. Emellett számos kétoldalú kapcsolat létezik. Ezeket elsősorban az oktatók „hozzák” konferenciákról, tanulmányutakról és terjesztik ki intézményi szintre.

A többi intézmény számára is jelentős eredménnyel zárult a SWEEL Esztergomban. A kapcsolat a hágai szociális munkás képzéssel jár a szakemberek számára is előnyökkel: nyári iskolát rendeznek július elején.

Jók ezek a külföldi kapcsolatok az oktatás fejlesztésére, de arra is, hogy megerősítést adjanak: jól csináljuk, jó irányba haladunk.

A szociális képzésnek vannak nemzetközi szervezetei, amelyekhez csatlakoztunk, és részt veszünk a rendezvényeiken.

– *Közép-Kelet Európa országai között van-e kapcsolat a képzésben, szakembercserében?*

– Van. Amikor kezdődtek nálunk a képzések, akkor még eléggé jól működött a szociális munkás képző iskolák nemzetközi szervezetének az európai regionális szervezete. Sajnos megszűnt a bécsi iroda, ezért a kapcsolatok szervezése nehézkessé vált.

Amíg működött és meglehetősen agilis titkára volt, addig két szemináriumot is szerveztek, az egyiket Prágában '90-ben, a másikat, pedig Budapesten '91-ben, és ez a két szeminárium összehozta a kelet-európai szakembereket. Ugyanannyira az elején tartanak a dolognak, mint mi, ők is főleg az angolszász mintákat vették át.

Ők is elsősorban a nyugat-európai országokból kapják meg a képzésekhez a szakmai segítséget, meg az anyagot is. Úgy tudom, hogy nagyon nagy lendületet vett a szociális munka tanítása Romániában, Oroszországban és Lengyelországban is. A csehek mintha egy kicsit előrébb tartottak volna '90 táján, mint mi, de ugyanannyira gyerekcipőben jár a környező országokban is a szociális képzés. De... előttünk a jövő.